

פניני הפרשה

בחוקותי

עלון מס'

987

שנה כ' התשע"ט

יו"ל ע"י הקרן לזיכוי הרבים. נייד: 052-7654216

כתובת: רח' הרב רוזובסקי 14/13 אשדוד. דוא"ל: 7654216@gmail.com

שכר על העמל

אם בחוקותי תלכו – פירש רש"י: "שתהיו עמלים בתורה". הרי שעיקר ההליכה בחוקי התורה הוא העמל, ועל כך יש הבטחה לשכר גם בעולם הזה. ומצינו בתפלה הנאמרת אחר הלימוד "אנו (לומדי התורה) עמלים, והם (העובדים לפרנסתם) עמלים. אנו עמלים ומקבלים שכר, והם עמלים ואינם מקבלים שכר" (ברכות כ"ח ע"ב).

ולכאורה תמוה הדבר, שואל החפ"ץ חיים, היאך אלו העוסקים לפרנסתם 'עמלים ואינם מקבלים שכר', שעה שהשכר רשום בארבע ספרות או יותר על תלוש המשכורת שלהם? וכי ראינו טכנאי או נגר שעובד ועמל, ואינו מקבל שכר על עבודתו, אדרבא, הרי רק לשם המשכורת הם עמלים?

ומי ישיב נפלא: העמל בתורה יקבל שכר על עמלו, ללא קשר לתוצאות. לפעמים נראה כי עמלנו לשוא. למדנו שעה שעתיים, ובקושי הבנו, נתקלנו בקושיא, ותירוץ לא מצאנו. למדנו הרבה זמן והספקנו רק קטע קטן. ישבנו בשיעור תורה, ניסינו להתייגע ולהבין את דבריו של מגיד השיעור, אך לשוא. האם מגיע לנו שכר על כך?! התשובה היא – כן! בלימוד התורה הקדושה, סופר הקב"ה את העמל והמאמץ, ולא את ההספק והדפים. התוצאה הסופית בהחלט יכולה לעודד, אך אין סופרים אותה. אדם שישב ועמל בתורה, גם אם בסוף לא הגיע לשום משרה רבנית או שלא עמד בראשות ישיבה, ה' מעניק לו על העמל עצמו שכר רב.

וזוהי איפוא כוונת רבותינו בתלמוד: "אנו עמלים ומקבלים שכר", דהיינו שכר על עצם הלימוד. תורה זה הדבר היחיד שאדם מקבל שכר גם על העמל. "והם עמלים ואינם מקבלים שכר", הם עמלים ואינם מקבלים שכר על עצם העמל, אלא רק על התוצאה. רופא למשל, המעוטר בכל הדרגות והתארים, שבא למקום בו אין זקוקים לו, עלול לרעוב ללחם, כנאמר "לא לחכמים לחם" (קהלת ט, יא).

ומסופר על אברך שבא לפני החזון איש, וקבל על כך שחברו מצליח בלימוד התורה הרבה יותר ממנו. אמר לו החזון איש: מה לך מתפלא, אצלו העמל הוא הרבה יותר גדול שכן הוא מטופל בילדים.

לא תהו בראי	עצה טובה
<p>העורקים</p> <p>מזרימים דם מחומצן לכל הגוף. מהלב יוצאים שני עורקים ראשיים: אבי העורקים ועורק הריאה. אבי העורקים מזרים דם לכל חלקי הגוף ועורק הריאה מזרים דם לריאות. אבי העורקים ועורק הריאה מתפצלים להרבה עורקים שמובילים את הדם לכל חלקי הגוף.</p>	<p>נסה לערוך עם עצמך שיחות עידוד יומיות, שבהן תסביר לעצמך עד כמה תצליח להתקדם באותו יום. שיחת מוטיבציה לדוגמא: "איזה יום מצוין - מלא באפשרויות חדשות! החיים נפלאים, ואני חי! אני בטוח שהיום אהיה מאושר, ואצליח לבצע את כל הדברים החכמים והנכונים שאני יודע! היום אצליח להגיע למטרות שהצבתי לעצמי!". שיחת מוטיבציה כזו בבוקר, ופתאום אתה מרגיש שיש לך כח לכבוש את העולם... (הרב נח וינברג זצ"ל).</p>

מגיד דבריו / פנינה מתורתו של הגאון רבי בוגיד סעדון זצ"ל

"העיקר בתפלה הוא להתפלל אדם על שלימות נפשו ולזכות לעשות נחת רוח ליוצרו. ומלבד שיתמרמר מקירות לבו על גלות השכינה וגלות ישראל והעדר השלימות, גם בהתפללו על צרכי עולם הזה, לא יהיה כוונתו להרבות התאוות חמדה תאוה ותענוג, רק להיות לו עזר וסיוע בעבודת הש"ת" ("מגיד חדשות ח"ט עמ' ל"ב)

ומאה מכם רבבה ירדופו (כו. ח)

כתב הרב בעל הטורים ז"ל: רבבה ד' במסרה: אחותנו את היי לאלפי רבבה, רבבה כצמח השדה, ושנים יניסו רבבה, רבבה ירדופו. שהתפללו עליה שיהא זרעה מאותם שנאמר בהם רבבה כצמח השדה ורבבה ירדופו. עכ"ל. וראיתי בס' ליקוטי אנשי שם שכתב שאפשר לומר שזו היתה הברכה שבירך לבן את רבקה בצאתה עם אליעזר שמאה מכם רבבה ירדופו. ע"ש. ונראה לעניות דעתי לרמוז בסופי התיבות "ונפלו אויביכם לפניכם לחרב", שעולים בגימטריא כמנין לבן, לרמוז לדבריו ז"ל שבירכה בברכה זו. (מכת"י הגאון רבי משה לוי זצ"ל).

וכשלו איש באחיו וגו' (כו. לז)

עיין רש"י שפירש שכשלו איש בגלל אחיו. ואפשר לפרש ע"ד הדרש: "וכשלו איש באחיו" שפעמים אדם נכשל בעבירות, בגלל אחיו, שרואה את חברו עושה מעשה מסוים, וחושב שמותר לעשות זאת, או שנחלש אצלו חומר האיסור כאשר רואה שגם אחיו-חברו עושה כך. (חן בשפתותיך, כת"י).

נקודת חן / עובדיה חן

מספרים היוזרו במפורכם

ולעדן את הדברים או פשוט לעקוף אותם באופן שהתנהגותו של הרב בעל המעשה לא תעורר תהיות ותוצג באור שלילי.

למשל, במקום לתאר שהרב הקפיד על מישוהו וגער בו לעיני כולם, אפשר לספר שהרב גער בו, בלי להזכיר שהיה זה לעיני כולם. דוגמא נוספת מה סיפור הידוע על הדיין שכדי לעורר את קנאת הבעל המגרש, ביקש מעני אחד שילחש לו על אוזנו במהלך כתיבת הגט כאילו הוא מבקש להינשא לאשה המתגרשת. הקורא יכול לתהות איך הרב מתיר לעצמו לעשות מניפולציה כזו. אך הדברים יראו באור שונה אם תוך כדי הסיפור יוסיף המספר: "למרות שהפעולה שהגה הדיין כללה הערמה ותחבולה, החליט כי במקרה מיוחד זה של שלום בית, שהקב"ה הסכים אפילו למחות את שמו - המטרה מקדשת את האמצעים". דבר נוסף בעייתי יש בסיפור הנ"ל: איך 'הפיל' הדיין על העני תפקיד כזה. כדי לעקוץ בעיה זו, אפשר להוסיף שהרב הסביר לו את התועלת הגדולה שיש בכך, ושאם יעשה כן, שכרו יהיה גדול מן השמים.

יש לנהוג ברגישות גם כאשר הדבר עלול להגיע לידי פגיעה. למשל, סיפור על אשתו של רב שיצאה מדעתה, וחזרה לדעתה בדרך נס, אפשר לספר על קרובת משפחתו של הרב.

כשמספרים לילדים סיפורים על גדולי ישראל שהצליחו, אין להדגיש שזה בזכות כשרונותיהם הנדירים אלא בעיקר בזכות התמסרותם ללימוד וגייעתם. אם אפשר, כדאי למצוא דוגמאות של תלמידי חכמים שלא התבלטו בכשרונותיהם בשנות ילדותם, ובכח רצונם הגיעו לגדולתם.

שאלו פעם חסידים את רבי מנחם מנדל מקוצק, כיצד הוא שנוולד כמתנגד הפך לחסיד. השיב להם: "נעשיתי חסיד מפני שבימי ילדותי היה איש זקן שסיפר מעשיות נפלאות על צדיקים. הוא סיפר רק מה שידע, ואני שמעתי רק מה שהייתי צריך..."

כשמחפשים סיפור לצורך העברת מסר, יש לבחור סיפורים שאדם מן השורה יוכל להזדהות עמם וליישמם. ישנה נטיה להביא דוקא סיפורים קיצוניים המעוררים ריגוש (כגון שהחכם היה מגדל שערות ארוכות וקושר שערותיו לקיר כדי שלא יוכל להתנמנם, או שהיה בולע את האוכל בלי ללעוס), אך יש לדעת שהנזק בסיפורים אלו רב על התועלת. אם יש הכרח להביא סיפור כזה, יש לכותבו בהסתייגות ולציין כי לפי דרגתו עשה את הדברים, ואין לנו הקטנים לחקות אותו, כי יש מבני הנעורים שקוראים סיפורים כאלו ומנסים לאמץ מנהגי פרישות קשים המצריכים כוחות נפש וגוף מיוחדים.

במיוחד יש להיזהר במשנה זהירות, לבל יצא מהסיפור איזה פרט הנוגד את ההלכה. הנה כמה דוגמאות: א. לא לספר על בחור ישיבה שמרוב שקידה בתורה לא עזר להוריו, כי זה נוגד את ההלכה המפורשת שמצוה עוברת דוחה לימוד תורה. ב. יש לדאוג שלא ייווצר בין גבורי הסיפור דו-שיח שיש בו לשון הרע. ג. כאשר בסיפור מוזכר שאדם הלווה לחברו כסף, אין לכתוב שהוא הודה לו על כך, שכן זה איסור ריבית.

לפעמים התיאור בסיפור אינו נוגד את ההלכה, אך יש בו טעם לפגם מצד "ועשית הישר והטוב". כאשר נצרכים להביא סיפור כזה, יש לנהוג בחכמה ולרכך

ויספרו לבניהם / ספור לשלחן השבת

העמל כאתגר

שרשרת וצמיד תואם".

הגישה לפנייהן תכשיטים שונים, שרשראות דקיקות כחוט ועבות כעבותות, דוגמאות כאלו ואחרות במבחר גדול ונוצץ. "תבחרי", אומרת החותנת. הכלה מצטנעת. "אני לא יודעת, אני מבולבלת". ובאמת היא יודעת, ועוד איך יודעת! פוזלת לעבר השרשרת ההיא, הכבדה, המפותלת, המרשימה.

לב החותנת מחסיר פעימה. "רוצה לשמוע עצה?" היא מנדבת. ודאי. איך אפשר לסרב. "תראי", אומרת החותנת, "השרשרת ההיא, שם, הכי יפה, אבל מה, שמעי עצה: היא כבדה... תכשיט נועד להנאה, לא לסבל... מי משוגע להכניס צווארו בעול, מרצונו. לשאת כזה משא... אם כבר נגזר לענוד משהו על הצוואר, הייתי בוחרת במשהו קל, אורירי, שלא יכביד. והיא הצביעה על החוט הדקיק...".

הקהל געה בצחוק, והרב עמהם: תגידו, היא לא צודקת? לא, ודאי שלא! כי תכשיטים אינם כבדים! כה שמחים בהם, מתענגים עליהם, מתפארים ומתכבדים בהם, עד שלא חשים במשקלם. ולהיפך, בוחרים בכבדים יותר!...

הלא תבינו, התורה נמשלה לתכשיטים, "כי לויית חן הם לראשך, וענקים לגרורותיך" (משלי א, ט). ככל שהיא 'כבדה' יותר כך היא 'קלה' יותר, מסכה יותר עונג אושר ושמחה! כל הקשיים מתבטלים, מול האהבה והחמדה לתורה!

ולא היו הדברים מן השפה ולחוץ. רבי בן ציון עצמו חי את הלימוד בכל אישיותו. בספרו "אור לציון, חכמה ומוסר" (עמ' מ"ה) הוא מעיד על עצמו: "פעמים רבות אני עמל הרבה עד שמתיישבת לי קושיא ומתחוורת לי הלכה, ואין קץ לשמחתי, ולפעמים מתחדש לי דבר בקלות ואיני שמח בו כל כך. ועל כיוצא בכך שנינו, שאדם רוצה בקב שלו יותר מתשעה קבין של חברו (בבא מציעא ל"ח ע"א), ופירש רש"י: חביבה עליו, על ידי שעמל בהן!

בחור שהתלונן בפני הגאון רבי בן ציון אבא שאול זצ"ל על קשיים בלימוד, נענה "לפום צערא אגרא".

התשובה לא סיפקה אותו והוא רצה לדעת: כיצד? איך נהנים מהלימוד?

שאלו הגרב"צ שאלה, לכאורה לא קשורה: "סחבת פעם עשרה קילו סוכר?". הבחור השיב בחיוב, וראש הישיבה המשיך לשאול: "האם מהחנות עד הבית הסתדרת?" גם כאן התשובה היתה חיובית.

השאלה הבאה היתה האם הבחור יכול לדמיין לעצמו מצב שבו הוא נדרש לסחוב עשרה קילו סוכר במשך שעתיים, או במשך עשר שעות, או אפילו עשרים וארבע שעות...

הבחור התחלחל מהרעיון. ראש הישיבה אמד אותו במבט והפטיר בחיך: "לפי הגובה שלך שוקל אתה לפחות עשרה קילוגרמים מיותרים מעל המשקל המומלץ. האין הם מעיקים עליך? איך אתה מסתובב עם משקל יתר זה עשרים וארבע שעות ביממה, שבעה ימים בשבוע?".

הבחור התקומם על ההשוואה: "אבל אין הנדון דומה לראיה. המשקל שלי הוא חלק ממני".

"גם התורה", הפטיר הגרב"צ. "אם התורה תהיה לחלק ממך, בשר מבשרך, לא יכבד עליך לימודה...".

ופעם אחרת עמד הגרב"צ במסיבת אירוסין של תלמיד. הכלה רצתה בבן תורה, ומשאלתה התממשה. אולם היא לא זכתה לתמיכת בני משפחתה. הללו לא הבינו מה טעם לשבת וללמוד בהתמדה במשך שנים וכיצד גורם הדבר אושר רב.

ידע חכם בן ציון נפש קהלו, ולפיכך פתח ואמר: מעשה בכלה 'טריה' שחותנתה קמצנית היתה. מצד שני, לא רצתה לאכזב את כלתה. מה עשתה? עלתה איתה לחנות תכשיטים ואמרה למוכרת: "באנו לראות

☺ זה לא חוק! ☺

אמר פעם חכם אחד בהלצה: ישראל נגאלו ממצרים רק בזכות זה שמשה רבנו היה כבר פה וכבר לשון, שכן אילו היה שם מנחיה דברן, היה הזמן חולף בדרשות ובנאומים, בהרצאות ובויכוחים...

☺ חוק חוק לא... ☺

מי ששתיקתו אומנותו ופייג להכמתו, הוסך זמן רב, ואינו צריך להתנצל כל פעם מחדש על "פליטת פה" או "פליטת קולמוס". וכבר אמר החכם "מעולם לא הצטערתי על דברים שלא אמרתי; כן הצטערתי על דברים שאמרתי".

אוד המאיר

שאלות ותשובות שענה לשואליו בקצרה מרן רה"י הגאון רבי מאיר מאזוז שליט"א

שאלה: איך צריך ללמד ילדים בת"ת נביאים וכתובים – עם טעמים או בלי טעמים?
תשובה: בחו"ל למדו נ"ך בטעמים. וזה כבר חצי הבנה. אח"כ הסבירו כל פסוק עם פירש"י ומצודות, והטעמים עזרו שלא לשכוח את תוכן הפרק ואפילו נוסח הפסוק.

שאלה: מהיכן לקוחה המלה "הפקר"?
תשובה: זו מלה שמקורה בארמית (עיינ בערוך ערך בקר ב'), ונכנסה לעברית של המשנה במשקל הקָדַשׁ הקָדַל ועוד.

שאלה: האם יש בעיה לשים נעליים הפוכות על הרצפה?
תשובה: אין בעיה, רק נוהגים להקפיד.

שאלה: מה המקור למנהג תונס וג'רבא לערוך את טקס ה"בשישה" בליל ראש חודש ניסן?
תשובה: אין מקור לזה רק מנהג. בספר "מסעי בארץ לוב" הובא שכן נהגו גם בלוב לפני מאה שנה ויותר. והכל לסימן ברכה לר"ח ניסן שתהיה לנו שנה טובה בע"ה. ויש נותנים טעם שהיה אבי המשפחה ששה חדשים בכפרי הערבים וחוזר לביתו לפני ר"ח ניסן. ולכבודו עושים את ה"בשישה".

שאלה: בדרך כלל כשאני לומד גמרא בבית, רעייתי יושבת מהצד ומאזינה ואף מְקַשָּׁה לפעמים. פעם אחת היא אמרה שהיא מאוד נהנית מהלימוד ורוצה להצטרף אלי למעין חברותא. האם מותר הדבר?
תשובה: מותר בהחלט, והיו מקרים כאלה בחו"ל בבתו של הרה"ג ר' סאסי כהן זצ"ל מח"ס זרע דוד (וגם בגמרא, רבי מאיר וברוריה). ומ"ש מרן בשלחן ערוך יורה דעה (סימן רמ"ו סעיף ו') שלא ילמד אדם בתו תורה, היינו לא ללמד אבל אם שומעת ומבינה מעצמה שפיר דמי. מלבד זה, בדורנו התיר החפץ חיים זצ"ל לכתחילה ללמד בנות תורה. אך לא בעמקות ופלפול.

שאלה: בימים אלו אני נפגש במסגרת שידוך. אחת השאלות שהמשודכת רוצה לדון בה, עד כמה צריך הבעל לעזור בענייני הבית, אף על השבון לימוד התורה. כלומר, מה הגבול בין ביטול תורה לשלום בית?
תשובה: שלום בית מעל הכל (הסכים הקב"ה למחוק את שמו במים המרים מפני שלום בית). ומכל מקום בחורה המעריכה בן-תורה, מעצמה תיאות לוותר קצת על עזרת הבעל מפני לימוד תורה. וצריך סייעתא דשמיא ותפלה מקרב לב לזכות באשה טובה.

שאלה: אדם אחד פנה אליי, והציע לשלם לי סכום חודשי עבור שאלמד לזכותו זמן מסוים. האם יש צורך לייחד שעות עבורו, או שניתן להחשיב את שעות הלימוד הרגילות שלי?
תשובה: יש להוסיף שעה אחת על השעות הרגילות, והעדפה על ידי הדחק שמה העדפה.

חידת השבוע

מצא בהלכות צדקה הלכה בענין פדיון הבן!

הפתרון: בשלחן ערוך יורה דעה (סי' רנ"ב סעי' י"ב): "האב חייב לפדות את הבן אי אית ליה לאב ולית ליה לבן". כמובן, שמדובר שם על פדיון הבן השבוי...

לקבלת העלון בדוא"ל, שלחו בקשה ל: 7654216@gmail.com

לע"נ רחל בת מזל ע"ה
לע"נ לאה בת שרה ע"ה
לע"נ עזיזי בר כמונה לבית חדוק ז"ל

לע"נ רבי עובדיה בן לולו זצ"ל
לע"נ רבי אליהו בן אסתר זצ"ל
לע"נ רבי יצחק בן רחל זצ"ל

לע"נ אפרים בן מימה פנינה ז"ל